

Hvad er forklaringen på, at en politisk dygtig og fornuftig finansminister kunne lade økonomien sejle i den grad? Det gik jo vitterligt markant dårligere økonomisk i Danmark end andre lande i Europa. Hvorfor fik han ikke trumfet den rigtige økonomiske politik igennem? Auken har bl.a. i Thomas Larsens biografi *Auken* (1999) forklaret, at han ikke fik nok modstand fra Heinesen i den økonomiske politik, fordi Heinesen ikke havde den tilstrækkelige råstyrke. Heinesens forsvar i krøniken lyder: «Det er ligesom lidt for meget, når en modspiller forsvarer og forklarer sin dubiøse handle måde med, at han ikke blev bekæmpet med tilstrækkelig brutalitet» (s. 328). Heinesens svar er elegant, men overser han ikke magtens logik? Magten forsvinder ikke, fordi man ikke selv søger den.

Til trods for disse sidste kommentarer er denne velskrevne bog langt over vanlig standard, når det gælder politiske erindringer.

Søren Borchsenius

GUNNAR SKOGMAR: *The United States and the Nuclear Dimension of European Integration*. Basingstoke & New York 2004, Palgrave MacMillan. 331 s. GBP 50.

Denne bog er noget så relativt sjældent som et vægtigt bidrag fra en skandinavisk politolog og samtidshistoriker til den internationale forskningslitteratur om et af hovedtemaerne i efterkrigstidens internationale politisk-økonomiske historie, nemlig den tidlige vesteuropæiske integrationsproces fra slutningen af 1940erne til slutningen af 1950erne. Den proces er efterhånden ganske veludforsket, men Gunnar Skogmar, fhv. Jean Monnet-professor i europæisk historie på RUC, udfylder et hul i den hidtidige forskning med denne minutiøse, multi-arkivalsk og multinationalt baserede analyse af det nukleare spørgsmåls noget oversete, medbestemmende betydning for såvel den europæiske integration som de transatlantiske relationers retning fra 1950erne og frem.

Skogmar er godt klædt på til at foretage en sådan analyse. I 1993 udgav han bogen *Nuclear Triangle*, som omhyggeligt afdækkede atomspørgsmålets rolle og betydning i forbindelserne mellem USA, Storbritannien og ikke mindst Frankrig under Anden Verdenskrig og i de første år derefter. I sin seneste bog bringer han temaet ind i 1950erne og eftersporer, hvordan atomenergien påvirkede de amerikansk-britiske-europæiske forbindelser, herunder ikke mindst forholdet mellem Storbritannien, Frankrig og Tyskland. I modsætning til en del af den mere myopisk prægede politologiske forskning i europæisk integration fastholder fremstillingen konsekvent det koldkrigs- og transatlantiske perspektiv, som den europæiske integrations første årtier nødvendigvis må betragtes i. Det er en af bogens væsentlige styrker.

En permanent geopolitisk målsætning for USA i det 20. århundrede var at forhindre én stormagts eller en koalition af stormagters dominans på det europæiske kontinent. Efter 1945 førte skiftende amerikanske regeringer således en dobbelt inddæmningspolitik over for Sovjetunionen og - det ganske vist midlertidigt svækkede - Tyskland. Inddæmningen af Tyskland skulle grundlægges ske gennem indbinding og integration i de vestlige og transatlantiske strukturer. Skogmar dokumenterer, hvorledes præsident Eisenhower og hans udenrigsminister Dulles, som begge havde personlige erfaringer med konsekvenserne af krig og konflikt i Europa, fra 1953 og frem konsekvent forfulgte denne politik. Det egentligt nye i Skogmars fremstilling er imidlertid hans påvisning af, at også ikke-spredning af atomvåben var en hovedmålsætning for Eisenhower/Dulles-regeringen; det europæiske atomenergisamarbejde i form af

Euratom blev således til dels til under diskret amerikansk diplomatisk medvirken.

Bogens centrale og overbevisende dokumenterede pointe er, at et dominerende element i USA's støtte til europæisk integration var ønsket om at forhindre, forsinke eller minimere nationalt kontrollerede atomvåben i Tyskland og Frankrig og i det hele taget enhver udvikling henimod en vesteuropæisk 'tredje styrke' uden for NATO. Eisenhower/Dulles' dilemma var, at USA's egen stærke fokusering på fremskudt placering af sine atomvåben i Vesteuropa (New Look) som led i NATOs militære opbygning, jf. især det tophemmelige strategidokument MC-48 fra 1954, uundgåeligt måtte styrke de fra Washingtons synspunkt uønskede bestræbelser blandt de større europæiske magter for selv at erhverve atomvåben eller i det mindste få del i kontrollen over dem og deres brug.

Under den lange række af komplicerede bilaterale og multilaterale forhandlingsrunder om styrket europæisk integration i midten af 1950erne var USA undertiden direkte repræsenteret, og i andre tilfælde blev USA's standpunkter kommunikeret indirekte ad talrige andre kanaler; konstant var det amerikanske diplomati årvågent og aktivt bag kulisserne, påviser Skogmar. I forhandlingerne om dobbeltprojektet Fællesmarkedet (EEC) og Euratom var det USA's linje at optræde diskret for ikke at støde europæerne, og især ikke den franske nationale følsomhed. Selv om Euratom bidrog væsentligt til Konrad Adenauers afkald på et selvstændigt tysk atomvåben (Kernwaffenverzicht), led bestræbelserne på at hindre en fransk atomvåbenstyrke som bekendt nederlag. Men bogen sandsynliggør, at det langt fra er givet, at Romtraktaten (EEC) ville være blevet ratificeret i Frankrig, hvis det atomare sikkerhedsproblem ikke var blevet løst på en tilfredsstillende måde gennem oprettelsen af Euratom, som bl.a. sikrede fransk-tysk ligestilling. Og dét uanset at Euratom-samarbejdets praktiske konsekvenser i sig selv på længere sigt skulle vise sig at forblive ganske begrænsede.

Det er umuligt i en kort anmeldelse at yde forfatterens detaljerede dokumentation og nuancerede argumentation fuld retfærdighed. Det gælder også hans empirisk baserede diskussion og nuancering af både politologisk integrationsteori som Andrew Moravsciks realisme-inspirerede 'liberal intergovernmentalism' og den såkaldte Alan Milward-skoles fokus på de økonomiske faktorer. Skogmar anfægter begge retningers relegering af de geopolitisk-sikkerhedspolitiske faktorer til en beskeden andenplads som drivkræfter i den europæiske integrationsproces.

Med sin påvisning af USA's relativt vellykkede hegemoniske strategi om 'ikkespredning (af atomvåben) gennem integration' eksemplificerer og underbygger forfatteren i denne klart argumenterede og velstrukturerede bog på slående vis den norske historiker Geir Lundestads tese om det amerikanske »'empire' by integration«. En mindre anke mod Skogmars bog er derfor, at den ikke på det overordnede plan forholder sig mere eksplicit til forskningsdebatten om USA som uformelt og (selv)inviteret 'imperium'. Forhåbentlig får forfatteren lejlighed til at tage spørgsmålet op i andre sammenhænge, for bedømt på hans hidtidige forskning i emnet kan det forventes, at han vil have væsentligt at bidrage med til denne debat, hvis fortsatte aktualitet turde være åbenlys.

Poul Villaume